

ПЕРЕДМОВА

У добу демократизації та гуманізації усіх сфер суспільного життя в Україні її соціально-економічний розвиток на основі науково-технічного прогресу та вдосконалення виробничих відносин потребує ширшого використання іноземних мов як засобу міжнародного спілкування. Такі актуальні питання сучасності, як розвиток наукових і культурних контактів між різними країнами, не можна розв'язати без практичного застосування іноземних мов. Це ті чинники, що вимагають ґрунтовної підготовки студентів вищих навчальних закладів, а отже, пошуку способів поліпшення якості та підвищення ефективності навчання іноземних мов. Останнім часом одним із визначальних чинників, що впливають на якість оволодіння іноземною мовою, є формування у студентів уміння вести дискусію на суспільно-політичні, культурологічні й, зокрема, літературні теми. «Оскільки, – зазначає Аристотель, – будь-яка держава – свого роду спілкування, а будь-яке спілкування організовується задля якогось блага (адже будь-яка діяльність має на увазі передбачуване благо), то, очевидно, усі спілкування спрямовано на ті чи інші блага, причому більше за інших і до вищого блага прагне те спілкування, яке є найбільш важливим і охоплює всі інші спілкування. Таке спілкування називають державним або спілкування політичним»¹.

На думку психологів, студенти старших курсів потребують обговорення проблем на суспільно-політичні й літературні теми. Формування актуальних для студентської молоді суспільно-політичних, морально-етичних, естетичних, культурологічних та соціолінгвістичних проблем із метою їх обговорити сприяє, по-перше, накопиченню та засвоєнню світоглядних знань у певній галузі, виробленню власного погляду на проблему, самостійних висновків й оцінок, забезпечуючи тим самим перетворення знань на переконання і, по-друге, розвиває та формує уміння й навички логічної побудови дискусії, критичного осмислення фактичної та концептуальної інформації, а також лаконічності, точності, послідовності її передавання з одночасним лексичним й логіко-композиційним удосконаленням, що необхідно для успішної навчальної, професійної та суспільної діяльності майбутніх фахівців.

Розвиток у студентів умінь нестандартного, творчого мислення – соціальне замовлення нашого суспільства на сучасному рівні його

---

¹ Аристотель. Полн. собр. соч. Т. 3 / Аристотель; пер. с древнегр.; под общ. ред. А. И. Доватора. – М.: Мысль, 1983. – 812 с. – С. 376.

науково-технічного прогресу, суспільно-політичного й культурного розвитку. На старших курсах іноземну мову треба використовувати як засіб підвищення фахового та загальноосвітнього рівня, тобто з пізнавальною, а не лише з комунікативною метою. Для цього на заняттях із практики усного мовлення належить вивчати не лише фахове усне мовлення, але й суспільно-політичні, соціокультурологічні й літературні теми. На думку І. Зімньої та Л. Павлової, студенти-старшокурсники мають обов'язково володіти такою мисленнєво-мовленнєвою формою, як дискусія, бо без цього вміння неможливо вирішувати та пояснювати суспільно-політичні, соціокультурні та літературні проблеми, джерелом яких є, зокрема, автентичні тексти суспільно-політичного, соціокультурного спрямування й зарубіжна література.

Уміння вести діалог-дискусію на вищезазначені теми дає змогу індивідуалізувати навчальний процес, а також створює атмосферу творчого напруження, результатом якого є усне висловлювання кожного студента. Перевага пізнавальної функції в дискусії, що забезпечує логічну й логічно-композиційну завершеність усного висловлювання, дає змогу використовувати її як засіб вираження важливих результатів складних процесів пізнання, світоглядного й професійного становлення старшокурсників, задоволення їхньої потреби самовираження, складної аналітичної діяльності та творчості.

Тривалий час активно працюють над тим, як формувати вміння дискутувати на суспільно-політичні й культурологічні теми і, зокрема, на морально-етичні, зарубіжні й вітчизняні вчені².

У результаті наукових досліджень визначено шляхи, методи й засоби організації дискусії, уточнено ситуації, логічні схеми побудови дискусії, а також запропоновано різні види вправ для вивчення найскладніших логічних конструкцій. Методисти висловлюють також думку про високу ефективність дискусії як засобу подолання труднощів у навчанні старшокурсників усного мовлення, а саме: незадовільний рівень усної мовленнєвої комунікації; відсутність реальної динаміки ускладнення лексико-граматичного аспекту мови та активного розвитку усно-

---

² Шантарин Е. В. Методика проведения бесед – дискуссий при обучении устной речи в языковом вузе : дис. ... канд. пед. наук / Е. В. Шантарин. – Владимир, 1973. – 162 с.; Коблова Л. П. Методика обучения дискуссии на третьем курсе языкового вуза: дис. ... канд. пед. наук / Л. П. Коблова. – М., 1974. – 150 с.; Гурвич П. Б. Основы обучения устной речи на языковых факультетах / П. Б. Гурвич. – Владимир: Изд-во Владимир. пед. ин-та, 1972. – 156 с.

мовленнєвих умінь студентів. Ускладнення лексичного та граматичного аспектів мовлення студентів прямо залежить від ускладнення розумово-мовленнєвих завдань³.

Нездатність студентів до ведення дискусії можна пояснити недостатнім науковим опрацюванням цього питання у методиці навчання іноземної мови у вищій школі⁴ тощо. Методисти пропонують низку ідей для вирішення цієї проблеми: надання заняттям з усного мовлення дискусійного спрямування, опрацювання розмовних тем дискусійного спрямування як безпосередньо в темі, так й у проведенні міжтематичної дискусії з елементами роздумів, що дає змогу активізувати мовленнєву та інтелектуальну діяльність студентів і є способом організації проблемної ситуації, для якої проблема є змістовою основою.

Проте, незважаючи на розроблення таких принципових положень, покладених в основу методики навчання дискусії, як використання дискусії в ролі ефективного засобу розвитку умінь та навичок непідготовленої іноземної мови⁵, формування специфічних дискусійних умінь на основі знань, що ґрунтуються на логіці⁶, деякі завдання, що стосуються ефективного навчання дискусії, не розв'язано повністю. У названих вище працях не поставлено за мету дослідити предметно-операційний, логіко-композиційний та мовленнєвий аспекти дискусії, зумовлені конкретною проблемою і закономірностями, які діють у цій галузі, а також особливостями функціонального стилю мови.

Недослідженість названих аспектів особливостей діалогу-дискусії проявляється під час визначення умінь, необхідних для самостійного ведення діалогу-дискусії на суспільно-політичні й літературні теми. В уміннях, які визначили автори, можна простежити загальний зміст етапів підготовки та проведення дискусії іноземною мовою з певної проблематики, якими має володіти студент. Проте кожний етап складається з певної кількості конкретних мовно-розумових операцій. Отже, без роз'яснення предметно-логічного змісту й мовленнєвого оформлення кожної логічної операції, що виконують під час логіко-змістового та стилістичного опрацювання матеріалу іноземною мовою, змістові та мовні труднощі, пов'язані з побудовою та веденням діалогу-дискусії, залишаються неподоланими.

---

³ Гурвич П. Б. Основы обучения устной речи на языковых факультетах / П. Б. Гурвич. – Владимир: Изд-во Владимир. пед. ин-та, 1972. – 156 с.

⁴ Ibid.

⁵ Ibid.

⁶ Коблова Л. П. Методика обучения дискуссии на третьем курсе языкового вуза: дис. ... канд. пед. наук / Л. П. Коблова. – М., 1974. – 150 с.